

והפירות לחיוב מעשר.

שנאמר (שם יב): **"ואכלו בשעריך ושבעו"**.

שנינו במשנה: על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ חוץ מן היין שעל היין הוא אומר "בורא פרי הגפן".

מקשה הגמרא: מאי שנא יין שתיקנו לו נוסח ברכה בפני עצמו בשונה משאר פירות האילן⁽²⁹⁾.

אילימא משום דאשתני לעלויא בכך שנהפך מ"ענב" ל"יין" [שיין מעלתו גדולה יותר מענבים]⁽³⁰⁾ לכן אשתני גם לענין ברכה וקבעו לו נוסח לעצמו.

והרי שמן, דאשתני לעלויא בכך שנהפך מ"זית" ל"שמן" [ושמן מעלתו גדולה יותר מזתים] ובכל זאת לא אשתני השמן לענין ברכה שלא קבעו לו נוסח לעצמו. דאמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: שמן זית מברכין עליו בורא פרי

העץ כפי שמברכים על הזתים.

מתרצת הגמרא: אמרי: התם לענין שמן, הטעם שלא קבעו לו נוסח לעצמו הוא משום דלא אפשר,

היכי ניברייך עליו?

אי ניברייך עליו "בורא פרי הזית", הרי פירא גופיה "זית" אקרי, וכיון שהפרי עצמו קרוי "זית" נמצא שהנוסח "בורא פרי הזית" מתפרש שה' ברא את השמן שהוא פריו של הזית וזה לא יתכן, שהרי השמן הוא יצירתו של האדם ולא יצירת הבורא. [אבל יין, כיון שהעץ קרוי "גפן" נמצא ש"פרי הגפן" הוא הענב — שהוא יצירתו של הבורא — ולכן שיך לברך עליו "בורא פרי הגפן" כלומר "הענב" שממנו נעשה היין.]

מקשה הגמרא: ונברייך עליה בורא פרי עץ זית בדומה לברכת "בורא פרי הגפן"?

אלא⁽³¹⁾, אמר מר זוטרא: טעם אחר לחלק

הפירות נכנסו לבית דרך הפתח מתחייבים הם במעשר, ואמנם הגמרא במס' בבא מציעא (פח א) מוסיפה שלמדים זאת מהנאמר (שם יב): "ואכלו בשעריך ושבעו" שהבית קובע למעשר רק אם הפירות נכנסו דרך השער [ושלא כדעת רבי יוחנן הלמד מכך שגם חצר קובעת].

29. לגמרא לא הוקשה מדוע שונה היין משאר משקין שנסחטו מפירות שמבואר לקמן (לח א) שברכתן "שהכל". משום שבאמת היין והשמן שונים משאר משקין בכך שגם לאחר שנהפכו ליין ושמן עדיין שם "פרי" עליהם, וכמבואר ברש"י שם (ד"ה זיעה וד"ה ורבי יהושע). [וטעם הדבר פירש רש"י לקמן (לו א ד"ה הכא) "אבל השמן מיד בא בשנויו לכלל דרך

אכילתו ועיקר הפרי לכך נטעוהו הלכך "פרי" הוא". — וה"ה ליין]. ולפיכך מקשה הגמרא במה שונה "פרי" היין מפרי הענבים שתיקנו לו נוסח ברכה לעצמו.

30. הפני יהושע פירש שהסיבה לכך היא משום שבשונה מענבים היין ראוי לעלות על גבי מזבח לנסכים. וכמו כן השמן עולה על גבי מזבח למנחות. וכן כתב בספר הפרדס (שער י' ד"ה ועל מיני). אכן מדברי הפרי מגדים (ר"ב א"א סק"ב) נראה שסובר שמעלת היין והשמן כלפי ענבים וזתים היא בכך שהם חשובים לאדם.

31. מלשון הגמרא "אלא", משמע לכאורה